

تحولات دوران (۱۹۷۳ الی ۱۹۷۸)

اوپک

۱- تحولات سال ۱۹۷۳:

موفقتی که اوپک در ۱۶ اکتبر ۱۹۷۳ در کنفرانس کویت برای اولین بار از نظر تعیین یکجانبه قیمت نفت بدست آورد و توانست بهای اعلان شده را به هفتاد درصد (۷۰٪) افزایش دهد و آنرا به ۵/۱۱۹ دلار در هر بشکه رساند و همچنین توفیقی که مجدداً در اواسط ماه دسامبر ۱۹۷۳ در کنفرانس تهران در زمینه افزایش مجدد قیمت بدان نائل گردیده و قیمت اعلان شده را به ۱۱/۶۵۱ دلار در هر بشکه رسانید معلول یک سلسله عوامل اقتصادی و سیاسی است که در بوجود آمدن زمینه اکثر آن عوامل کشورهای عضو اوپک نقش چندانی نداشتند.

اهم دیگر گونیه‌های اقتصادی و سیاسی که موجب تغییرات بنیادی در روابط کشورهای صادر کننده نفت با شرکتهای نفتی و جهان صنعتی گردید عبارتند از:

الف: امکانات تولید

در زمان بالا بردن قیمت نفت اطلاعات مربوط به امکان افزایش تولید کشورهای دارنده نفت نشان می داد که تقریباً تنها در کشورهای عضو اوپک امکان افزایش تولید وجود دارد و برآوردهای قبلی در خصوص امکان افزایش تولید در مناطق دیگر نقض شده بود.

ب: تورم

از اوائل دهه ۱۹۷۰ در تعدادی از کشورهای صنعتی نرخ تورم به ارقام دو رقمی رسید و در نتیجه رابطه مبادله با کشورهای صنعتی مرتباً به زیان کشورهای صادر کننده نفت تمام می شد و رقم ۲/۵ درصد که در فرمول افزایش بهای اعلان شده نفت خام سالانه در رابطه با تورم در قرارداد تهران در نظر گرفته شده بود به هیچوجه با واقعتهای نرخ واقعی تورم تطبیق نمی نمود.

ج: افزایش شاخصها

در اواخر سال ۱۹۷۲ کلیه شاخص های اصلی مربوط به قیمت نفت مانند قیمت نفت خام در بازار آزاد، بهای فرآورده های نفتی و کرایه حمل و نقل روند صعودی داشتند.

د: تزلزل موقعیت شرکتهای نفتی

شرکتهای نفتی در کشورهای لیبی و الجزایر و عراق مواجه با ملی شدن کلیه یا قسمتی از دارائیهای خود شده بودند و شرکتهای نفتی در مقابله با کشورها مخصوصاً لیبی و الجزایر که اکثر شرکتهای مستقل نفتی بودند و توانایی ایستادگی طولانی در برابر خواسته های کشورهای مزبور را نداشتند و اجباراً پس از مقاومت مختصری شرایط تعیین شده بوسیله کشورهای لیبی و الجزایر را قبول نمودند.

ه: کاهش برابری دلار

از سال ۱۹۷۱ برابری دلار با سایر پولهای جهان رو به کاهش نهاد و این جریان در سال ۱۹۷۳ نیز ادامه داشت با اینکه قراردادهای ژنو تا حدودی جریان زیان کشورهای صادر کننده نفت را می نمود ولی تکافوی زیانهای وارده را نمی کرد.

و: پیش بینی های مربوط به افزایش

تقاضا بر عرضه

پس از کشف مناطق نفت خیز شمال آفریقا و پیش بینی غنی بودن ذخائر نفتی این مناطق جهان فارغ از نگرانی تامین نفت بسر می برد ولی پس از مدتی روشن گردید که برآورد ذخائر بیش از اندازه

* ناکامی عملیات اکتشافی

در مناطق دیگر جهان و نابرابری در

عرضه و تقاضا و افزایش سریع

قیمت نفت در دهه ۱۹۶۰ و ادامه

این روند تا سال ۱۹۷۳ هشدار می

برای مواجهه جهان با یک بحران

انرژی در آینده بود.

* در سال ۱۹۷۳ هزینه تولید

کلیه انرژیهای جانشین نفت به

مراتب بیشتر از نفت بود و

انرژیهای جانشین امکان رقابت با

نفت را کاملاً از دست داده بودند.

* تحریم نفتی کشورهای

حامی اسرائیل از جمله امریکا در

جنگ سال ۱۹۷۳، اعراب و

اسرائیل موجب افزایش بی سابقه

قیمت نفت در بازار آزاد شد، در

حقیقت این جنگ حربه ای برای

نشان دادن اهمیت جهانی نفت برای

کشورهای صنعتی بود.

OPEC

ج : لزوم سرمایه گذاریهای جدید

برای علاقمند نمودن بخش خصوصی به سرمایه گذاری در رشته نفت لازم بود افزایش در قیمت‌های نفت انجام گیرد زیرا قیمت نفت متناسب با سرمایه گذاریهای کلان مورد نیاز برای کشف نفت و ریسک‌های مربوطه افزایش نیافته بود و انگیزه کافی برای شرکتهای نفتی در سرمایه گذاری وجود نداشت مخصوصاً در بخشهایی که امکانات کشف نفت محتمل به نظر نمی رسید.

ط : انرژیهای جانشین

در سال ۱۹۷۳ هزینه تولید کلیه انرژیهای جانشین نفت به مراتب بیشتر از نفت بود و انرژیهای جانشین امکانات رقابت با نفت را کاملاً از دست داده بودند.

ی : جنگ اعراب و اسرائیل

در تاریخ ششم اکتبر ۱۹۷۳ کشورهای مصر و سوریه برای باز پس گرفتن اراضی اشغالی اسرائیل در جنگ ۱۹۶۷ به اسرائیل حمله نمودند همزمان کشورهای عربی صادر کننده نفت برای اولین بار اقدام به تحریم صدور نفت به کشورهای حامی اسرائیل از جمله امریکا نمودند، این جریان موجب گردید که در اواخر ماه نوامبر و اوائل دسامبر ۱۹۷۳ حدود ۴/۵ میلیون بشکه در روز نفت خام از بازار حذف شود و موجب نگرانی بی سابقه کشورهای صنعتی از نظر تامین نفت شد و قیمت‌های نفت خام و فرآورده های نفتی به نحو بی سابقه‌ای در بازار آزاد افزایش یافت. ایران با توجه به دگرگونی بازار توانست مقداری نفت به بهای هر بشکه جهانی نفت از هفده دلار مستقلاً بفروش رساند. جنگ اعراب با اسرائیل در حقیقت حربه‌ای برای نشان دادن اهمیت جهانی نفت برای کشورهای صنعتی بود.

(ادامه دارد)

در اوائل دهه ۱۹۷۰ برای کارشناسان روشن شده بود که دیگر دوران کشف میدانهای بسیار غنی نفتی با هزینه قلیل مانند آنچه در خاورمیانه کشف گردید سپری گردیده است و میدانهای جدید مانند ذخائر کشف شده در دریای شمال دارای هزینه تولید گزافی خواهد بود و برای اینکه بتوان از این میدانها بهره برداری نمود بالاچار قیمت‌های نفت خام می بایست افزایش یابد، ضمناً هزینه تولید نفت در امریکا نیز به علت افت تولید چاههای نفتی در مقایسه با هزینه تولید چاههای بهره ده خاورمیانه به نسبت قابل توجهی افزایش یافته و بکار بردن تکنیکهای افزایش ضریب بازدهی چاههای نفتی مانند تزریق گاز، آب، ایجاد احتراق و تزریق مواد شیمیایی هزینه تولید را به نسبت قابل توجهی افزایش می داد.

خوش بینانه است. عملیات اکتشافی در مناطق دیگر جهان نیز با ناکامی روبرو شد و دیگر مقدار کشف سالانه منابع جدید برابر یا بیش از مصرف سالانه نفت جهان نبود این جریان توأم با افزایش سریع مصرف نفت در دهه ۱۹۶۰ و ادامه این روند تا سال ۱۹۷۳ همداری برای مواجهه جهان در آینده با یک بحران انرژی بود و برآوردهای مصرف مربوط به دهه ۱۹۸۰ نشان می داد که در اواسط این دهه میزان تقاضای جهان برای مواد نفتی از حداکثر ظرفیت عرضه تجاوز خواهد نمود.

ز : پایان دوران امکان کشف نفت با هزینه قلیل تولید